

ทุนอุดหนุนการวิจัยและนวัตกรรมภายใต้แผนการจัดการความรู้
การวิจัยและถ่ายทอดเพื่อการใช้ประโยชน์ฯ ประจำปี ๒๕๖๖
สนับสนุนโดย สำนักงานการวิจัยแห่งชาติ (วช.)

คู่มือการผลิตผ้าไหมมัดหมี่ลายพรางเลือน

production guide of blurred IKAT silk

Blurred
Motifs of
IKAT silk

รองศาสตราจารย์สมบัติ ประจัญสานต์
มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์
พระบรมราชินีนาถ พร้อมด้วย
สมเด็จพระบรมโอรสาธิราช
เจ้าฟ้ามหาวชิราลงกรณ สยาม
มกุฎราชกุมาร ได้เสด็จพระราช
ดำเนินเยี่ยมราษฎรในโครงการ
ฉ.โครงการส่งเสริมศิลปาชีพ
อำเภอละหานทราย
เมื่อวันที่ ๑ ธันวาคม ๒๕๔๕

สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์
พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระ
ราชดำเนินเยี่ยมราษฎรบ้าน
ผไทรวมพล ตำบลหนองแวง
อำเภอละหานทราย จังหวัด
บุรีรัมย์ เมื่อวันที่ ๑๕
กรกฎาคม ๒๕๔๐

สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์
พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระ
ราชดำเนินเยี่ยมราษฎรบ้าน
ผไทรวมพล ตำบลหนองแวง
อำเภอละหานทราย จังหวัด
บุรีรัมย์ เมื่อวันที่ ๑๕
กรกฎาคม ๒๕๔๐

คำนำ

คู่มือนี้เป็นส่วนหนึ่งของโครงการถ่ายทอดเทคนิคการผลิตผ้ามัดหมี่ลายพรางเลื่อนสู่สินค้าทางวัฒนธรรมสร้างสรรค์เพื่อพึ่งพาตนเองแก่โครงการส่งเสริมศิลปาชีพอำเภอละหานทราย จังหวัดบุรีรัมย์ซึ่งได้รับทุนสนับสนุนประเภทกิจกรรมส่งเสริมและสนับสนุนการวิจัยและนวัตกรรมภายใต้โครงการจัดการความรู้การวิจัยและถ่ายทอดเพื่อการใช้ประโยชน์ ประจำปี ๒๕๖๖ ของสำนักงานการวิจัยแห่งชาติ (วช.) ได้ดำเนินการสำเร็จลุล่วงด้วยดี ผู้เขียนขอขอบพระคุณผู้ทรงคุณวุฒิของสำนักงานการวิจัยแห่งชาติ (วช.) ในการให้คำแนะนำที่เป็นประโยชน์ยิ่งต่อการดำเนินโครงการ รวมถึงบุคลากรของสำนักงานการวิจัยแห่งชาติ (วช.) ในการอำนวยความสะดวกประสานงานโครงการด้วยดี และขอขอบคุณกลุ่มผู้ผลิตโครงการส่งเสริมศิลปาชีพอำเภอละหานทราย จังหวัดบุรีรัมย์ที่ให้ความอนุเคราะห์ร่วมดำเนินการพัฒนาผลงานตลอดโครงการ รวมถึงหน่วยเฉพาะกิจกรรมททพรานที่ ๒๖ อำเภอละหานทราย จังหวัดบุรีรัมย์ และสำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอละหานทราย สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดบุรีรัมย์ในความอนุเคราะห์ร่วมให้คำแนะนำและประสานงานกับกลุ่มผู้ผลิตด้วยดี

ผู้เขียนหวังเป็นอย่างยิ่งว่า คู่มือการผลิตไหมมัดหมี่ลายพรางเลื่อนฉบับนี้จะอำนวยความสะดวกให้แก่ผู้ผลิต ผู้ประกอบการ นักศึกษา นักออกแบบและผู้สนใจให้นำไปสู่การสร้างสรรค์ต่อยอดการพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าไหมมัดหมี่ให้มีความงดงาม อันเป็นการสืบสาน รักษา และต่อยอดภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการออกแบบและผลิตผ้ามัดหมี่ทอมือให้ดำรงคงอยู่เป็นมรดกงานหัตถกรรมของชาติสืบไป

สมบัติ ประจัญตานต์

๒๕๖๖

สารบัญ

	หน้า
คำนำ	ก
สารบัญ	ข
สารบัญภาพ	ค
๑. ความนำ	๑
๒. มัดหมี่	๔
๓. การกำหนดแนวคิดในการออกแบบ	๖
๔. เทคนิคการสร้างลายแบบพราเลลิอน	๑๖
๕. ขั้นตอนการผลิตผ้าไหมมัดหมี่ลายแบบพราเลลิอน	๒๖
๖. การเพิ่มมูลค่าด้วยการตกแต่งสำเร็จ	๓๖
๗. การพัฒนาผ้าไหมมัดหมี่ลายพราเลลิอนเป็น สินค้าทางวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์	๓๘
บรรณานุกรม	๔๐
ประวัติผู้เขียน	๔๑

สารบัญภาพ

ภาพที่	หน้า
๑ พื้นที่เป้าหมาย	๑
๒ การผลิตผ้าไหมมัดหมี่ทอมือในจังหวัดบุรีรัมย์	๔
๓ การมัดหมี่ที่ไหมเส้นด้ายพุ่ง	๕
๔ แนวความคิดของเทคนิคการสร้างลายแบบพราเลี่ยน	๗
๕ การเปลี่ยนแปลงองค์ประกอบของลายจากองค์ประกอบที่มองเห็นได้	๑๑
๖ การเลื่อนตำแหน่งลายให้เกิดความพราเลี่ยนแบบสั้นไหว	๑๒
๗ การออกแบบลายศิลปะแบบติดปะต่อ	๑๒
๘ สรุปเทคนิคการออกแบบลายมัดหมี่แบบพราเลี่ยน	๑๕
๙ การกำหนดขนาดลายเถาผกา	๑๗
๑๐ การกำหนดขนาดลายทิวเรา	๑๘
๑๑ การกำหนดขนาดลายเวหาทัศน์	๑๙
๑๒ เทคนิค B ลายเถาผกาทอสลับกับลายทิวเรา	๒๐
๑๓ การกำหนดขนาดลายไตรทศ	๒๑
๑๔ การกำหนดขนาดลายแถบเฉลว	๒๒
๑๕ ลายไตรทศทอสลับกับลายแถบเฉลว	๒๓
๑๖ การกำหนดขนาดลายเถาตระการ	๒๔
๑๗ การค้นหมี่โดยรอบไม่เท่ากัน การมัดหมี่ และการแก้หมี่	๒๗
๑๘ ผ้าไหมมัดหมี่ลายเถาผกาจากเทคนิคพราเลี่ยนด้วยการกระจัดกระจาย	๒๘
๑๙ ผ้าไหมมัดหมี่ลายเถาตระการจากเทคนิคพราเลี่ยนด้วยความคลุมเครือ	๒๙
๒๐ เทคนิคพราเลี่ยนด้วยการทำให้เสียหายให้เกิดกับโครงสร้างของผ้า	๓๐
๒๑ เทคนิคพราเลี่ยนด้วยการทำให้เสียหายโดยการล้างกัศลี	๓๑
๒๒ ผ้าไหมมัดหมี่ลายพราเลี่ยนด้วยการทับซ้อน	๓๒
๒๓ เทคนิคพราเลี่ยนด้วยการทำให้เสียหายโดยการล้างกัศลี	๓๓
๒๔ เทคนิคพราเลี่ยนด้วยการทำให้เสียหายโดยการล้างกัศลี	๓๔
๒๕ เทคนิคพราเลี่ยนด้วยการแทรกแซง โดยการสร้างภาพซ้อน	๓๔
๒๖ การตกแต่งผิวสัมผัสของผ้าให้เกิดการสะท้อนน้ำ	๓๗
๒๗ สินค้าทางวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์แปรรูปจากผ้าไหมมัดหมี่	๓๙

๑. ความนำ

ภาพที่ ๑ พื้นที่เป้าหมาย
ที่มา : ดัดแปลงจากวิกิมีเดีย

ชุมชนชายแดนไทย-กัมพูชา ตำบลหนองแขว อำเภอละหานทราย จังหวัดบุรีรัมย์ ได้แก่ บ้านศรีทายาท บ้านราษฎร์รักแดน บ้านแท่นทัพไทย และบ้านไผทรวมพล ซึ่งเป็นพื้นที่ของโครงการส่งเสริมศิลปาชีพอำเภอละหานทราย จังหวัดบุรีรัมย์ พระราชดำรินในพระองค์ สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนีพันปีหลวง ซึ่งแต่เดิมเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๒๑ พื้นที่โครงการเป็นพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติมีราษฎรจากหลายท้องที่อพยพเข้ามาถากถางเป็นที่อยู่อาศัยและทำกิน รวมกลุ่มเป็นหมู่บ้านบาระแน จนถึงหัวปี พ.ศ. ๒๕๒๑-๒๕๒๕ เกิดสถานการณ์การสู้รบกับผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์ และมีการรุกร้าอธิปไตยของกองกำลังต่างชาติ ซึ่งสนับสนุนพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย ทำให้ราษฎรในพื้นที่ได้รับความเดือดร้อน จนถึงขั้นต้องอพยพหนีภัยออกจากพื้นที่ ส่งผลต่อความมั่นคงของประเทศ ในปี

พ.ศ. ๒๕๒๕ - ๒๕๒๙ กองทัพภาคที่ ๒ โดยกองกำลังสุรนารีจึงได้นำโครงการพัฒนาเพื่อความมั่นคงตามแนวคิดที่ต้องการสร้างความมั่นคง ของประเทศโดยการสกัดกั้นการปฏิบัติการของฝ่ายตรงข้าม ด้วยการใช้คนเป็นรั้วด้านทานตามแนวพระราชดำริ ซึ่งเรียกว่าโครงการพัฒนาเพื่อความมั่นคงพื้นที่อำเภอละหานทราย (พพม.) ตามโครงการหมู่บ้านป้องกันตนเองชายแดนไทย-กัมพูชา (ปชด.) โดยร่วมกับสำนักงานปฏิรูปที่ดินเพื่อการเกษตรกรรม จังหวัดบุรีรัมย์ (สปก.) จัดตั้งชุมชนที่มั่น ในปี พ.ศ. ๒๕๒๙ ได้รับการจัดตั้งเป็นหมู่บ้านป้องกันตนเองชายแดน (ปชด.) และหมู่บ้านอาสาป้องกันตนเอง (อพป.)

สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินเยี่ยมราษฎรในพื้นที่ดังกล่าว จำนวน ๒ ครั้ง ดังนี้

ครั้งที่ ๑ เมื่อวันที่ ๑๕ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๔๐ สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินเยี่ยมราษฎรบ้านผไทรวมพล ที่โรงเรียนบ้านผไทรวมพล มีพระราชเสาวนีย์ต่อหน่วยงานส่วนราชการจนเกิดเป็นโครงการ ความตอนหนึ่งว่า

“ข้าพเจ้ามีความยินดีมากที่ได้มีโอกาสมาเยี่ยมหมู่บ้านชายแดนที่จังหวัดบุรีรัมย์นี้ ความจริงเป็นพระราชนโยบายตลอดมาที่จะสนับสนุนหมู่บ้านชายแดนให้มีความเป็นอยู่ดีขึ้น ได้รับสั่งว่า เพราะคนไทยที่อยู่หมู่บ้านชายแดนเป็นผู้มีคุณค่าต่อประเทศชาติ ได้ร่วมกัน ร่วมทุกข์ ร่วมสุข ป้องกันชาติบ้านเมืองตลอดมา ครั้นนี้จึงเป็นโอกาสที่เหมาะสมในระหว่างบ้านเมือง ร่มเย็นขึ้น ที่ข้าพเจ้าเป็นผู้แทนพระองค์มาเยี่ยมเหล่าสมาชิกของหมู่บ้านป้องกันตนเองที่ ชายแดน ข้าพเจ้าตั้งใจที่จะมาถามทุกข์ สุข และเผื่อว่าจะมาช่วยในสิ่งใดก็ตาม ให้ความรู้ ให้ อาชีพเสริมที่จะให้อยู่เย็นเป็นสุขขึ้น ข้าพเจ้าก็ยินดี วันนี้จึงขอให้ทุกคนเข้าใจว่ามีปัญหาอะไร เกี่ยวกับการครองชีพ ข้าพเจ้าในฐานะพระราชินี และในฐานะผู้ดูแลมูลนิธิส่งเสริมศิลปาชีพก็ ยินดีจะช่วยพวกท่านทั้งหลาย ขอให้ท่านมีความสุข มีความสวัสดิ์ตลอดไป”

สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ

๑๕ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๔๐

สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ มีพระราชเสาวนีย์ให้ส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง ร่วมกันให้ความช่วยเหลือราษฎรในหมู่บ้านตามแนวชายแดนพร้อมกับให้จัดตั้ง โครงการส่งเสริมศิลปาชีพขึ้น โดยในขั้นต้นได้รับราษฎรไว้เป็นสมาชิก จำนวน ๘๐ คน และได้พระราชทานทรัพย์สินส่วนพระองค์ให้เป็นทุนในการดำเนินงานคนละ ๙,๐๐๐ บาท โดยให้มี กิจกรรมที่ดำเนินงานในขณะนั้น ได้แก่ การจัดตั้งกลุ่มทอผ้าไหมจำนวน ๔ หมู่บ้าน มีสมาชิก ๕๔ ราย จัดตั้งโครงการส่งเสริมการเลี้ยงไหม และการสร้างอาคารโครงการที่ศูนย์พัฒนาน้ำใจ

ครั้งที่ ๒ เมื่อวันที่ ๑ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๔๕ สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ พร้อมด้วยสมเด็จพระบรมโอรสาธิราช เจ้าฟ้ามหาวชิราลงกรณ สยาม มกุฎราชกุมาร ได้เสด็จพระราชดำเนินเยี่ยมราษฎรในโครงการ ณ โครงการส่งเสริมศิลปาชีพ อำเภอละหานทราย ทรงมีพระราชดำริกับนายเฉลิมเกียรติ แสนวิเศษ รองเลขาธิการ คณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (กปร.) และ หัวหน้าส่วนราชการว่า ขอให้ร่วมกันเป็นคณะทำงานเพื่อช่วยกันหาวิธีการพัฒนาหมู่บ้านทั้ง ๔ หมู่บ้านให้มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น มีการประกอบอาชีพที่ยั่งยืนเป็นแหล่งผลิตอาหาร และรับสั่ง ให้สมเด็จพระบรมโอรสาธิราช เจ้าฟ้ามหาวชิราลงกรณ สยามมกุฎราชกุมาร เสด็จฯ ไป ทอดพระเนตรสภาพหมู่บ้านยากจนที่สุดใน ๔ หมู่บ้านคือบ้านศรีทรายทา เพื่อหาหนทาง ช่วยเหลือ ภายหลังจากการเสด็จฯ กลับ ท่านผู้หญิงมนัสสินิตย์ วัฒนิกกุล ราชเลขานุการใน พระองค์ สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนีพันปีหลวง ได้มี หนังสือจากสำนักราชเลขาธิการ ลงวันที่ ๓ ธันวาคม ๒๕๔๕ ถึงเลขาธิการคณะกรรมการ

พิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (กปร.) เรื่องทรงมีพระราชดำริให้มีการพัฒนาหมู่บ้านชายแดน ๔ หมู่บ้าน ให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องร่วมกันศึกษาและหาแนวทางส่งเสริมพัฒนาความเป็นอยู่ของราษฎรให้ดียิ่งขึ้น (กองทัพบก, ๒๕๖๕; สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานโครงการในพระราชดำริ (กปร.), ๒๕๖๕)

สมาชิกโครงการส่งเสริมศิลปาชีพอำเภอละหานทราย ใน ๔ หมู่บ้านเป็นราษฎรภาคเกษตรกรรม ปลุกข้าวและยางพารา มีอาชีพเสริมคือการทอผ้าและแรงงานนอกภาคเกษตร ได้รับพระราชทานจัดตั้งโครงการส่งเสริมการเลี้ยงไหมทอผ้าดำเนินกิจกรรมเป็นกลุ่มตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๔๐ จนถึงปัจจุบัน เดิมมีจำนวน ๑๒๘ คน ปัจจุบันมีสมาชิก ๖๓ คน และสมาชิกสมทบ ๔๑ คน รวม ๑๐๔ คน ผลผลิตของโครงการส่งเสริมศิลปาชีพอำเภอละหานทราย ส่วนใหญ่เป็นผ้าผืนทอมือทั้งผ้าไหมมัดหมี่ และผ้าไหมสีพื้นเรียบ ผลิตด้วยภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ได้รับการถ่ายทอดจากบรรพบุรุษ ลวดลายแบบโบราณและลวดลายประยุกต์ หรือลายเฉพาะท้องถิ่นนิยม เช่น ลายเนื้อทราย (สัตว์จำพวกกวางสัตว์ป่าสงวนซึ่งอ้างอิงถึงชื่ออำเภอละหานทราย) กลุ่มมีตลาดหลักคือจำหน่ายให้กับโครงการส่งเสริมศิลปาชีพฯ ทำให้เมื่อผลิตเป็นสินค้าจึงได้รับความนิยมในส่วนราชการระดับอำเภอ และภายในชุมชน

โครงการนี้ได้รื้อฟื้นหลักทรงงานของสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนีพันปีหลวง ในการให้ความรู้ ให้อาชีพเสริมที่จะให้อยู่เย็นเป็นสุข โดยมุ่งพัฒนาผลผลิตของกลุ่มผู้ผลิตในโครงการส่งเสริมศิลปาชีพอำเภอละหานทราย ร่วมดำเนินการกับหน่วยเฉพาะกิจกรมทหารพรานที่ ๒๖ อำเภอละหานทราย จังหวัดบุรีรัมย์เป็นหน่วยงานหลักในการพัฒนากลุ่มและราษฎรในพื้นที่ แล้วย่นำผลจากงานวิจัยโครงการทั้งสองเรื่อง ได้แก่ โครงการวิจัยเทคนิคการสร้างลายแบบพราวด์เลื่อนในงานไหมมัดหมี่ (สมบัติ ประจัญสถานต์, ๒๕๖๕) และโครงการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนามาตรฐานคุณภาพผลผลิตผ้าไหมมัดหมี่ (สมบัติ ประจัญสถานต์ และคณะ, ๒๕๔๗) มาถอดองค์ความรู้และถ่ายทอดสู่กลุ่มผู้ผลิตสมาชิกของโครงการส่งเสริมศิลปาชีพจำนวน ๔ หมู่บ้าน ได้แก่ บ้านศรีทวายท บ้านราษฎรรักแดน บ้านแท่นทัพไทย และบ้านไผ่ทรวนผล ตำบลหนองแวง อำเภอละหานทราย จังหวัดบุรีรัมย์

๒. มัดหมี่

มัดหมี่ (Mudmee, Ikat) เป็นเทคนิคการสร้างลวดลายให้เกิดขึ้นกับเส้นด้ายทางเส้นพุ่ง หรือเส้นยืน หรือทั้งเส้นพุ่งและเส้นยืน โดยที่มีการมัดหมี่เพื่อทาบเส้นด้ายและแยกเส้นด้ายเป็นกลุ่ม ๆ เรียกว่า “ลำ” ตามการซ้ำของลาย (Repeat) จากนั้นทำการมัดด้วยเส้นเชือกในตำแหน่งสีของลายเป็นเปลาะเพื่อกันสีที่จะทำการย้อมไม่ให้ซึมเข้าไปในเส้นด้ายที่มัดเชือกไว้ โดยมัดเก็บในตำแหน่งสีของลายที่ย้อมได้ในแต่ละครั้ง ทีละสี ๆ จนได้สีสันทของด้ายในตำแหน่งของลายผ้าทั้งหมด ในขั้นตอนนี้จึงต้องมีการวางแผนจัดลำดับให้มีการมัด การโอบ การย้อมสี การแก้หมี่ (ตัดเชือกที่มัดเป็นเปลาะ) หลายครั้งขึ้นอยู่กับจำนวนสีของลายที่ได้ออกแบบไว้ ซึ่งในประเทศไทยนิยมมัดหมี่ที่เส้นด้ายพุ่ง จากนั้นนำเส้นด้ายนั้นไปทอให้เป็นผืนผ้า โดยจัดเรียงลายมัดหมี่ในเส้นด้ายให้ตรงตำแหน่งของลาย จึงจะได้ผ้ามัดหมี่ที่สวยงาม ถือเป็นงานหัตถศิลป์ ดังนั้นผู้สร้างสรรค์งานไหมมัดหมี่ย่อมถือเป็นช่างศิลป์ เป็นศิลปินที่ผลิตผลงานที่เครื่องจักรอุตสาหกรรม หรือปัญญาประดิษฐ์ยังไม่สามารถกระทำแทนได้

เทคนิคมัดหมี่นี้ถือเป็นองค์ความรู้ส่วนหนึ่งของภูมิปัญญาการผลิตผ้าทอมือตั้งแต่การปลูกหม่อนเลี้ยงไหม สาวไหม ฟอก ย้อมสี สืบหูก คั่นหมี่ มัดหมี่ ทอ ตกแต่งสำเร็จ (Finishing) รวมถึงการแปรรูปผลิตภัณฑ์ จึงถือว่างานไหมมัดหมี่เป็นผลผลิตแห่งภูมิปัญญาที่มีคุณค่า และมูลค่าสามารถผลิตเป็นสินค้าทางวัฒนธรรมตามแนวทางของเศรษฐกิจสร้างสรรค์ได้ ทำให้เกิดคุณค่าทางสังคมและมูลค่าทางเศรษฐกิจ

ภาพที่ ๒ การผลิตผ้าไหมมัดหมี่ทอมือในจังหวัดบุรีรัมย์

ภาพที่ ๓ การมัดหมี่ที่ไหมเส้นด้ายพุ่ง

งานมัดหมี่เดิมส่วนใหญ่นิยมให้ได้ลวดลายมองเห็นได้อย่างชัดเจน หากมีการมัดย้อมได้ลายที่ไม่คมชัด หรือความไม่สม่ำเสมอของลวดลายซ้ำทั้งผืนผ้านั้นถือว่าเป็นตำหนิของผ้าผืนนั้น แต่ผู้วิจัยเห็นว่าลายพราเลือนเป็นเทคนิคใหม่ ซึ่งเทคนิคพราเลือนนี้ได้เป็นแรงบันดาลใจให้ศิลปินอื่นสร้างสรรค์งานมาแล้วทั้งงานจิตรกรรม และประยุกต์ศิลป์ เช่น ผ้าพิมพ์ลาย ภาพถ่าย ภาพพิมพ์ เรขศิลป์ ฯลฯ รวมถึงงานผ้าไหมมัดหมี่ทอมือได้มีการสร้างสรรค์บางเทคนิคแล้ว เช่น การมัดหมี่สองทางของประเทศญี่ปุ่น หรืออินโดนีเซีย แต่ยังไม่มีการริเริ่มสร้างสรรค์เทคนิคพราเลือนให้แตกแขนงออกไป รวมถึงมีการบันทึกองค์ความรู้เชิงวิชาการ หากได้มีการวิจัยดังกล่าว จะทำให้เกิดแนวทางในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าไหมมัดหมี่ทอมือที่ทรงคุณค่าทางภูมิปัญญา ให้เกิดคุณค่าทางวิชาการงานศิลป์และเพิ่มมูลค่าได้

๓. การกำหนดแนวคิดในการออกแบบ

จากการศึกษา ทบทวนวรรณกรรมงานออกแบบสร้างสรรค์ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยสืบค้นจากคำสำคัญว่า “พรา่เลื่อน” ทั้งในสาขาภาษาศาสตร์ รัฐศาสตร์ ศิลปกรรมศาสตร์ แพทย์ศาสตร์ โดยถอดรหัสจากความหมายของคำสู่เทคนิคการสร้างลายแบบพรา่เลื่อนในงานใหม่มัดหมี่ได้หลายแบบ/เทคนิค ดังนี้

ความหมายของคำ (Meaning)

ทำให้เสียหาย กระจายกระเจา อดบั้ง อด

โพกสผิตพลาด การละลายฉากหลัง โบกี้ (Bokeh) เบลอ

ซับซ้อน คลุมเครือ การฟุ้ง

มองไม่ชัด ลักษณะลื่น

ความไม่ชัดเจนแบบการต่อ

ความรู้สึกที่สับสน สิม ไม่มีสมาธิ

สัญญาณรบกวนดิจิทัล เกิดจุดสีขึ้นในภาพ การกระจายตัว

แทรกแซงกิจการภายในของกันและกัน

ถอดรหัสความหมาย จากความหมายของคำ นำมาถอดรหัสได้ดังนี้

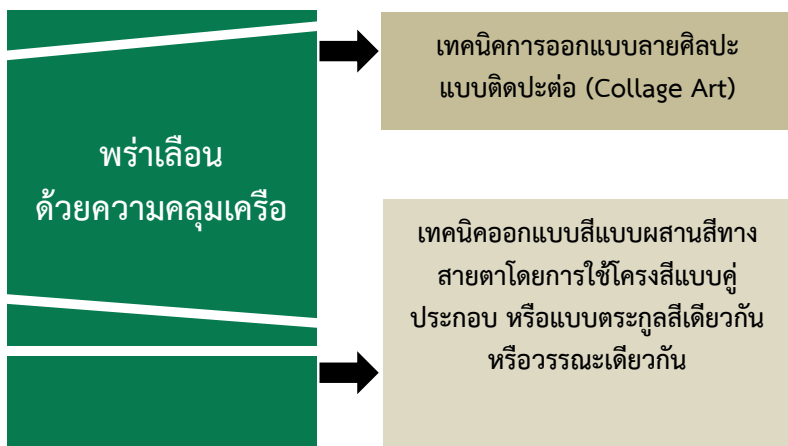
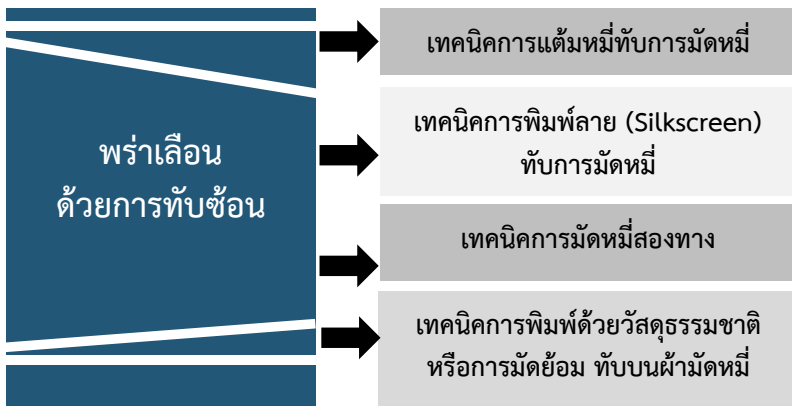
พรา่ เลื่อน

- พรา่เลื่อนด้วยทำให้เสียหาย
- พรา่เลื่อนด้วยการแทรกแซง
- พรา่เลื่อนด้วยการกระจาย
- พรา่เลื่อนด้วยความคลุมเครือ
- พรา่เลื่อนด้วยการซับซ้อน
- พรา่เลื่อนด้วยการทับซ้ำ

แนวความคิดของเทคนิคการสร้างลายแบบพรา่เลื่อน จากการถอดรหัสความหมายของคำสู่เทคนิคการสร้างลายแบบพรา่เลื่อนได้ดังนี้

ภาพที่ ๔ แนวความคิดของเทคนิคการสร้างลายแบบพรั่เลือน

ภาพที่ ๔ แนวความคิดของเทคนิคการสร้างลายแบบพรา่เลือน (ต่อ)

ในภูมิปัญญาการออกแบบสร้างสรรค์ผ้าไหมมัดหมี่ทอมือที่ทำให้เกิดลายคมชัดในทางกลับกันหากต้องการหาเทคนิคการสร้างลายให้เกิดความพริ้วเลื่อนให้เป็นสิ่งใหม่ (New Finding) จำเป็นต้องคิดกระบวนการที่ต่าง ผู้เขียนสามารถนำเสนอรายละเอียดของเทคนิคการสร้างลายแบบพริ้วเลื่อนได้ดังนี้

๑. การคั่นหมี่ด้วยจำนวนรอบที่ไม่เท่ากัน ซึ่งเป็นการเตรียมจำนวนเส้นด้ายพุ่งให้แต่ละลามีจำนวนเส้นด้ายไม่เท่ากัน ย่อมส่งผลต่อขนาดของลายในแต่ละลามีขนาดเล็กใหญ่ไม่เท่ากัน ทำให้ลายที่ได้เกิดความไม่คงที่ ไม่สม่ำเสมอตลอดทั้งผืน ทำให้เกิดการพริ้วเลื่อนแบบกระจัดกระจาย

๒. การมัดหมี่

๒.๑ การมัดหมี่ที่ใช้เชือกโอบมัดเส้นด้ายไม่แน่น ทำให้สีย้อมสามารถซึมเข้าไปในตำแหน่งที่มีเชือกโอบมัดไว้ จึงเกิดการเจือปนของสีในตำแหน่งลาย หรือการย้อมหมี่ไม่เข้าซอ ย่อมสร้างความพริ้วเลื่อนแบบทำให้เสียหายขึ้นได้

๒.๒ การมัดหมี่ร่วมกับการแต้มหมี่ วิธีการนี้เป็นเทคนิคแบบดั้งเดิมของภูมิปัญญาท้องถิ่นในสมัยโบราณที่นิยมการแต้มหมี่ หรือการระบายสีย้อมลงในตำแหน่งของเส้นด้ายพุ่งที่มีการคั่นลามีไว้แล้ว แต่หากต้องการให้มีการสร้างลายแบบพริ้วเลื่อน สามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้โดยหลังจากมีการมัดหมี่เสร็จแล้ว ให้แกะเชือกออก ซึงกับโหงหมี่แล้วทำการแต้มหมี่หรือระบายสีด้วยพู่กันเป็นลายซ้อนทับลงไปด้วยสีบาติกย้อมไหมหรือสีรีแอคทีฟและแช่สารซิลิเกตกันสีตก

๒.๓ การมัดหมี่สองทาง เป็นมัดหมี่ที่เส้นด้ายพุ่งและเส้นด้ายยืน เมื่อมีการทอขัดกันทำให้เกิดการซ้อนทับของลายมัดหมี่เส้นด้ายพุ่งและเส้นด้ายยืนทำให้เกิดความพริ้วเลื่อน วิธีการนี้เป็นเทคนิคแบบดั้งเดิมของภูมิปัญญาท้องถิ่นโดยเฉพาะที่ประเทศญี่ปุ่น หรืออินโดนีเซีย ทำให้เกิดการซ้อนทับของลายเป็นความพริ้วเลื่อนจากการทับซ้อน แต่ในประเทศไทยไม่นิยมแพร่หลาย แต่ในช่วง ๑๐-๒๐ ปีที่ผ่านมาบริษัทเอกชนมีการผลิตออกมาเป็นสินค้าเพื่อจำหน่ายแล้ว จึงไม่ใช่

เทคนิควิธีใหม่ แต่สามารถพัฒนาเทคนิคใช้ร่วมกับวิธีการอื่น เช่น การค้นหีด้วยรอบที่ไม่เท่ากัน หรือการแต้มหี เป็นต้น ซึ่งจะได้ความพราเลือนแบบใหม่

๓. การล้าง

๓.๑ การล้างในขั้นตอนของการมัดหี ในการย้อมสีเคมีจะต้องมีการล้างสีย้อมที่ ๑ ในตำแหน่งที่ไม่ต้องการออกก่อนด้วยเคมีภัณฑ์จากนั้นจะทำการย้อมสีที่ ๒ แล้วนำไปมัดโอบเก็บลายตามตำแหน่งของสีที่ ๒ ต่อไป ซึ่งในการล้างสีออกนี้ หากล้างไม่ประณีตจะทำให้สีที่ ๑ ออกไม่หมด ย้อมทำให้เกิดคราบสีที่ ๑ ไปแทรกแซงสีของลายทำให้เกิดความพราเลือนได้

๓.๒ การล้างหลังจากมัดหีแล้วเสร็จ นำเส้นด้ายพุ่งที่ทำการมัดหีเสร็จแล้ว ห่อหุ้มบางส่วนด้วยถุงพลาสติกแล้วพันมัดให้แน่น นำไปลงแช่ในน้ำเดือดที่ผสมสารเคมีภัณฑ์ในการล้างสี ทั้งระยะเวลาตามต้องการแล้วนำขึ้นล้างน้ำจนสะอาด หากทั้งการล้างสี ไว้เป็นเวลานาน สีของลายมัดหีที่อยู่นอกถุงก็จะเจือจางลงจนเป็นสีขาวและสามารถย้อมสีใหม่ได้ตามต้องการ หรืออาจล้างทั้งผืนโดยไม่ต้องมีการห่อหุ้มด้วยถุงพลาสติกก็ทำให้ลายมัดหีเจือจางลงได้

๓.๓ การล้างหลังจากทอเป็นผืนแล้วเสร็จ นำผ้าไหมมัดหีลงนำไปลงแช่ในน้ำเดือดที่ผสมสารเคมีภัณฑ์ในการล้างสี ทั้งระยะเวลาตามต้องการแล้วนำผ้าขึ้น ลายที่ได้จะเจือจางลง หรือนำไปยัดขอบบนกรอบไม่ให้ผ้าตึงแล้วใช้พู่กันขนาดใหญ่ระบายสีบาติกย้อมใหม่ หรือสรีร์แอคทีฟในผืนผ้าที่มีการล้างสีในพื้นที่ที่เราต้องการใช้จำนวนสีตามแต่เห็นงาม จากนั้นแช่สารซิลิเกตกันสีตักแล้วล้างน้ำจนสะอาด ทำให้ได้คล้ายผ้ามัดย้อมที่มีลายมัดหีเจือจางซ่อนอยู่

๔. การออกแบบสี

๔.๑ ออกแบบสีของลายให้ไม่มีความเปรียบต่างกับสีของพื้น การใช้สีแบบเอกรงค์ (Monochrome) ในส่วนสีของลาย หรือสีของลายกับสีของพื้น หรือการเลือกใช้น้ำหนักของสี (Value) หรือความเข้มอ่อนที่ใกล้เคียงกัน การใช้โครมสีแบบพหุรงค์ (Polychromatic) โดยใช้สีที่อยู่ในตระกูลเดียวกัน (Colour Family) หรือให้อยู่ในวรรณะเดียวกันโดยจะเลือกใช้สีที่เป็นวรรณะร้อน (Hot

Tone) หรือวรรณะเย็น (Cool Tone) และการใช้สีข้างเคียง (Analogous colours) ย่อมทำให้ได้ลายที่ไม่คมชัดจากสีของพื้นหลัง หรือการไม่ใช้สีกลาง เช่น สีขาว สีดำ เข้ามาร่วมกับสีอื่นเพื่อไม่สร้างความเด่นชัด วิธีการเหล่านี้จะเกิดการกลบกลืนของสี ทำให้เกิดความคลุมเครือ สร้างความพรั่เลือนได้

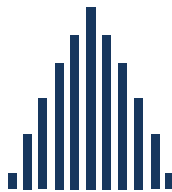
๔.๒ ออกแบบสีของลายโดยใช้หลักการผสมสีทางสายตา โดยใช้สีของเส้นด้ายพุ่งกับเส้นด้ายยืนคนละสี ในเฉดสีที่ทำให้เกิดการผสมสีทางสายตา โดยการใช้โครงสีแบบคู่ประกอบ (Complementary Colours) ทำให้บางตำแหน่งของลายมัดหมี่ที่เคยคมชัดในขั้นตอนการมัดหมี่ในเส้นด้ายพุ่ง เมื่อมาทอขัดกับเส้นด้ายยืนจะเกิดการผสมสีทางสายตาจนเกิดการความคลุมเครือของสี สร้างความพรั่เลือนได้

๕. การออกแบบลายให้ไม่ให้ความสมบูรณ์

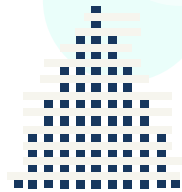
๕.๑ การแปรเปลี่ยนองค์ประกอบของลาย จากองค์ประกอบที่มองเห็นได้ (Visual Element) เป็นองค์ประกอบในความคิด (Conceptual Element) เช่น จากลายรูปร่างแบบปิด แปรเปลี่ยนเป็นการใช้เส้นหรือจุดให้ก่อรูปเป็นรูปร่างได้ในความคิด เป็นความพรั่เลือนด้วยการทำความเข้าใจแก่โครงสร้างของลายเดิม จากรูปร่างเป็นจุด หรือเป็นเส้นแทน

รูปร่าง

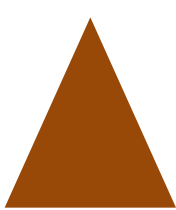
เส้นก่อรูปเป็นรูปร่าง

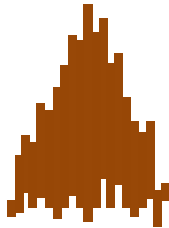
จุดก่อรูปเป็นรูปร่าง

ภาพที่ ๕ การแปรเปลี่ยนองค์ประกอบของลายจากองค์ประกอบที่มองเห็นได้เป็นองค์ประกอบในความคิด

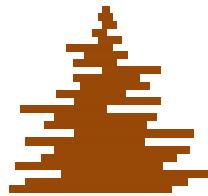
๕.๒ ออกแบบลายให้เคลื่อนจากตำแหน่ง ในขั้นตอนการออกแบบลายในตารางกริดหากมีการเลื่อนตำแหน่งของลายให้มีการเคลื่อนที่ในแนวตั้งหรือแนวนอน ทำให้รูปแบบของลายสั่นไหว หรือเคลื่อนที่จนเกิดความพริ้วเลื่อนได้

รูปร่าง

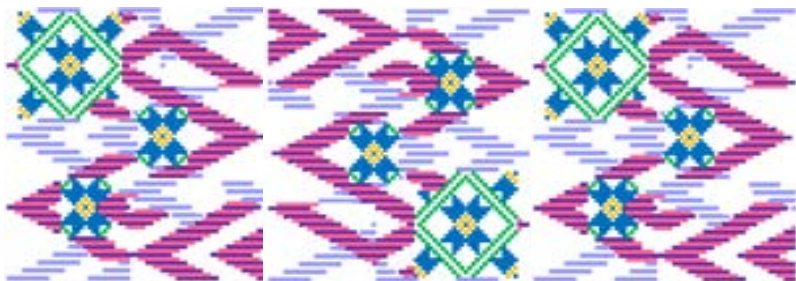
เลื่อนตำแหน่งลายในแนวตั้ง

เลื่อนตำแหน่งลายในแนวนอน

ภาพที่ ๖ การเลื่อนตำแหน่งลายให้เกิดความพริ้วแบบสั่นไหว

๕.๓ ออกแบบลายศิลปะแบบติดปะต่อ (Collage Art) ในการจัดวางองค์ประกอบของลายมัดหมี่ดั้งเดิมอาศัยการซ้ำแบบสมมาตรของแม่ลายเพียงหลายเดียว หรือใช้ลายหลักร่วมกับลายประกอบ แต่หากใช้การออกแบบให้ลายมีลักษณะศิลปะแบบติดปะต่อ โดยมีการจัดองค์ประกอบแม่ลายจำนวนหลายลายซ้ำกันแบบไม่สมมาตรกัน ให้มีการซ้อนทับกัน หรือใช้วิธีการลดรูป (Subtractive) วิธีการเพิ่มรูป (Additive) ทำให้รูปแบบของลายเปลี่ยนไปจากแม่ลายเดิมตั้งแต่นั้นแล้วทำการมัดหมี่ ย้อมสีตามแบบ สามารถสร้างความพริ้วเลื่อนได้

ภาพที่ ๗ การออกแบบลายศิลปะแบบติดปะต่อ

๖. การทอ

๖.๑ การแทรกแซง กระทำโดยการทอเส้นด้ายพุ่งด้วยไหมเปลือก นอกที่มีการย้อมสีกระ หรือสีที่ไม่สม่ำเสมอ หรือวัสดุอื่นแทรกกระหว่างการทอ เส้นด้ายพุ่งที่มีลายมัดหมี่ เส้นไหมที่แทรกเข้ามาทำให้ลายมัดหมี่เดิมเกิดความพร่าเลือนได้

๖.๒ การสร้างภาพซ้อน เป็นการนำเส้นด้ายพุ่งที่มีการมัดหมี่ จำนวน ๒ ชุดขึ้นไปซึ่งเป็นคนละลายกันนำมาทอค้นสลับกัน เป็นการสร้างภาพซ้อนทำให้เกิดการพร่าเลือน

๖.๓ การทำให้เสียหาย เป็นการทอด้วยการให้มีเส้นด้ายยืนไม่ครบตามจำนวนเส้น ในการทอผ้าด้ายก็พื้นบ้านแบบ ๒ ตะกอ ซึ่งเป็นการทอขัดกัน พื้นฐานระหว่างเส้นด้ายพุ่งกับเส้นด้ายยืนแบบการยกเส้นเว้นเส้น หากไม่มีการร้อยเส้นด้ายยืนทุกซี่ของพื้นพิมพ์ ทำให้เส้นด้ายพุ่งในส่วนนั้นมีการหย่อนตัว ย่อมเกิดความเสียหายของโครงสร้างของผ้า จึงได้ลายมัดหมี่ที่ไม่สมบูรณ์

๖.๔ การทอยกดอก เป็นการนำเส้นด้ายพุ่งที่มีการมัดหมี่แล้ว นำมาทอรวมกับเส้นด้ายยืนที่มีการใช้มากกว่า ๒ ตะกอ เพื่อให้เกิดการเหยียบเขายกเส้นด้ายยืนขึ้นลงเป็นลวดลายยกดอก เช่น ลายลูกแก้ว ลายดอกพริกไทย ลายทางมะพร้าวซ้อนทับกับลายมัดหมี่ สร้างผิวสัมผัสให้กับผืนผ้า ซึ่งหากมีการใช้เส้นด้ายยืนต่างสีกันสลับเป็นช่วง ๆ จะยิ่งสร้างให้เกิดความพร่าเลือนให้มากยิ่งขึ้น

๗. การทับซ้อนและการทับซ้ำ

๗.๑ การพิมพ์ด้วยวัสดุธรรมชาติทับบนผ้ามัดหมี่ เป็นการพิมพ์ด้วยใบไม้ ดอกไม้ที่ให้สีตามธรรมชาติ เช่น ใบสัก ใบตะขบ ใบสบู่เลือด ดอกดาวเรือง ดอกอัญชัน ใบปีบ เป็นต้น แช่ด้วยน้ำสัมนิแล้วนำมาวางบนผืนผ้ามัดหมี่ที่มีการแช่น้ำสารสัมนิ ม้วนให้แน่น นำไปต้ม หรือนึ่ง จะทำให้ลวดลายและสีสันทของใบไม้ หรือดอกไม้ นั้นจะพิมพ์ติดยึดและทับซ้อนกับลายมัดหมี่

๗.๒ การพิมพ์ลายทับบนผ้ามัดหมี่ เป็นการใช้เทคนิคการพิมพ์ลายหรือซิลค์สกรีน (Silk Screen) ด้วยการทำบล็อกลายและปาดสีสังเคราะห์ให้ติด

ทับบนเส้นด้ายยืน หรือเส้นด้ายพุ่งที่มีลายมัดหมี่ หรือซิลค์สกรีน ลายทับบนผืนผ้าที่มีการทอเสร็จแล้ว ทำให้เกิดการทับซ้อนกันของลาย

๗.๓ การย้อมสีทับผ้ามัดหมี่ เป็นการนำผ้าไหมมัดหมี่ที่ทอเป็นผืนแล้วนำไปย้อมทับด้วยสีที่มีน้ำหนักเข้มให้ทั่วทั้งผืนผ้า หรือบางส่วนของผืนผ้าจะทำให้เกิดการทับซ้ำ สีย้อมใหม่จะกลบกลืนให้ลายมัดหมี่นั้นเลื่อนรางลง

๗.๔ การมัดย้อมทับบนผ้ามัดหมี่ เป็นการนำผ้าไหมมัดหมี่ที่ทอเป็นผืนแล้วนำไปสร้างลวดลายด้วยการมัดย้อมทับซ้อนอีกครั้งหนึ่ง ทั้งการสร้างลายมัดย้อมแบบเย็บเนาตามเส้นลายแล้วรูดดึงให้ฝ้ายนหรือโค้มสสี ชิโบริ (Komusu shibori) แบบพันผ้ารอบแกนหรืออาราชิ ชิโบริ (Arashi Shibori) แบบบิดเกลียวและรัดหรือแบบคุโม ชิโบริ (Kumo Shibori) รวมทั้งแบบประกบแผ่นไม้มัดให้แน่นหรืออิตาชิเมะ ชิโบริ (Itajime Shibori) ทำให้เกิดลายมัดย้อมทับลายมัดหมี่

ทั้งนี้ จากแนวคิดในการออกแบบได้ผนวกกับเทคนิคการประกอบสร้างลายพรา่เลื่อน ซึ่งหมายถึงลวดลายที่เกิดขึ้นจากพื้นฐานเทคนิคมัดหมี่ แต่มีลักษณะพิเศษที่ลายจะมีความพรา่เลื่อนอันเกิดจากเทคนิคที่เป็นผลจากการทดลองสร้างสรรค์ในงานวิจัยครั้งนี้เสนอเป็นเทคนิคได้ ๖ เทคนิคตั้งชื่อเป็น **SADORI Technique** ได้แก่ ๑) พรา่เลื่อนด้วยการทำให้เสียหาย ๒) พรา่เลื่อนด้วยการกระจัดกระจาย ๓) พรา่เลื่อนด้วยความคลุมเครือ ๔) พรา่เลื่อนด้วยการทับซ้อน ๕) พรา่เลื่อนด้วยการแทรกแซง และ ๖) พรา่เลื่อนด้วยการทับซ้ำ ดังภาพที่ ๑๓

ภาษาอังกฤษ	ความหมาย
S = Scattering	พรั่เลือนด้วยการกระจัดกระจาย
A = Ambiguity	พรั่เลือนด้วยความคลุมเครือ
D = Damaging	พรั่เลือนด้วยการทำให้เสียหาย
O = Overlaying	พรั่เลือนด้วยการทับซ้อน
R = Repeating	พรั่เลือนด้วยการทับซ้ำ
I = Interference	พรั่เลือนด้วยการแทรกแซง

ภาพที่ ๘ สรุปเทคนิคการออกแบบลายมัลติมีแบบพรั่เลือน

๔. เทคนิคการสร้างลายแบบพราเลือน

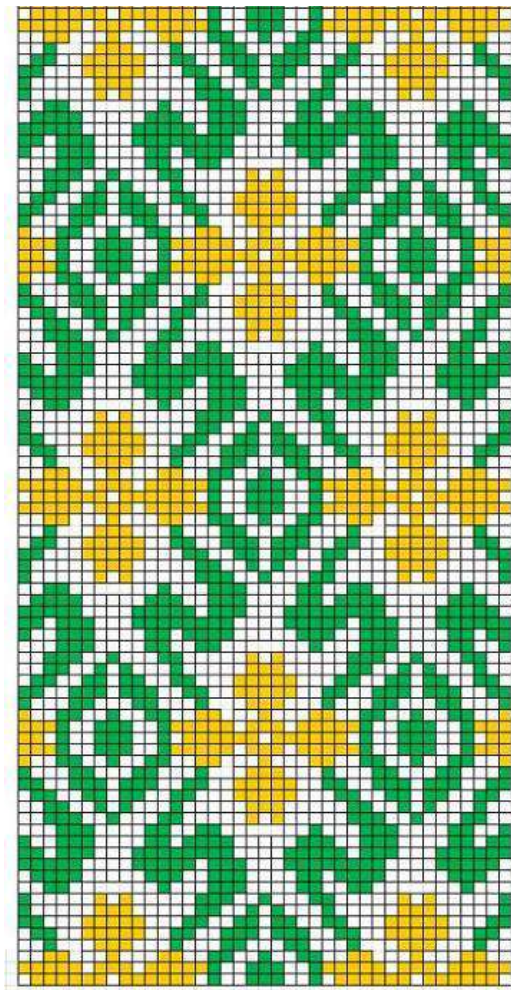
จากที่มาของแนวคิดในการออกแบบโดยใช้คำว่า “พราเลือน” เป็นคำสำคัญ ถอดรหัสจากความหมายของคำสู่เทคนิคการสร้างลายแบบพราเลือนได้หลายเทคนิค โดยขอบเขตการวิจัยได้มีการวางแผนให้มีการทดลองสร้างสรรค์ลายมัดหมี่แบบพราเลือน จำนวน ๓ ลาย ใน ๓ เทคนิค จึงทำการเลือกเทคนิคพราเลือนที่จะนำมาสร้างสรรค์ผลงานได้ ดังนี้

๑. เทคนิคที่ A พราเลือนด้วยการทำให้เสียหยา โดยเทคนิคการทอด้วยการใช้เส้นด้ายยืนไม่เต็มทุกช่องของฟันพิมพ์ มีการเว้นว่างไว้เป็นช่วง ๆ ทำให้เมื่อมีการทอโดยนำเส้นด้ายพุ่งที่มีการมัดลายหมี่ไว้มาทอขัด จะทำให้ผืนผ้าเกิดความไม่สมบูรณ์ เส้นด้ายพุ่งในช่วงที่ไม่มีเส้นด้ายยืนจะมีการหย่อนตัว ทำให้ลายมัดหมี่เกิดความพราเลือนได้

๒. เทคนิคที่ B พราเลือนด้วยการแทรกแซง โดยเทคนิคการสร้างภาพซ้อน ด้วยการทอลายมัดหมี่สองลายสลับกัน ทำให้ลายมัดหมี่ในแต่ละลายเกิดความพราเลือน

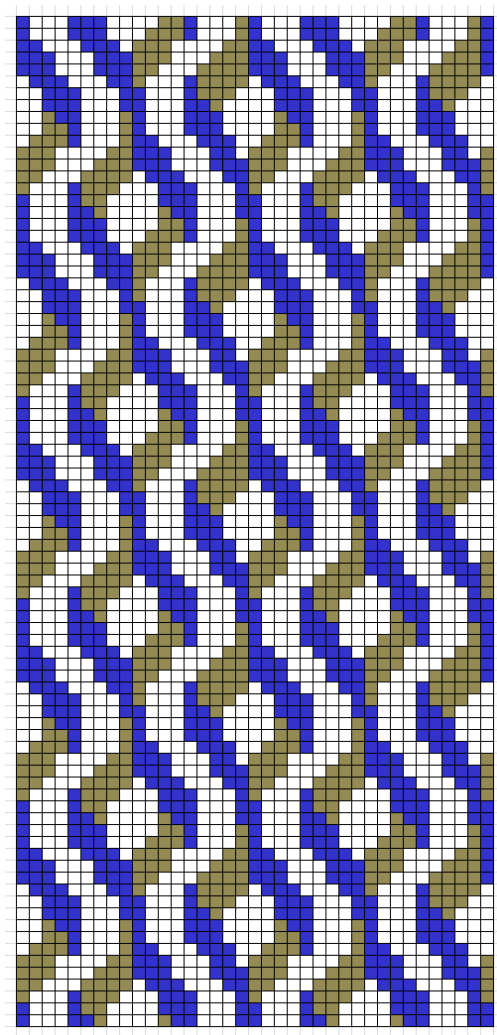
๓. เทคนิคที่ C พราเลือนด้วยการกระจัดกระจาย โดยเทคนิคคั่นหมี่ด้วยจำนวนรอบที่ไม่เท่ากัน ทำให้จำนวนเส้นด้ายในแต่ละลามีจำนวนไม่เท่ากัน ส่งผลต่อความคงที่ของแต่ละช่องของลายไม่เท่ากัน จึงเกิดความพราเลือน

ลายที่ ๑ ชื่อลายเถาพกา ขนาดลายจำนวน ๓๙ ลำ คั่นหมีแบบหมีรวด ลายมีลักษณะ สะท้อนกลับไปมาในแต่ละซ้า

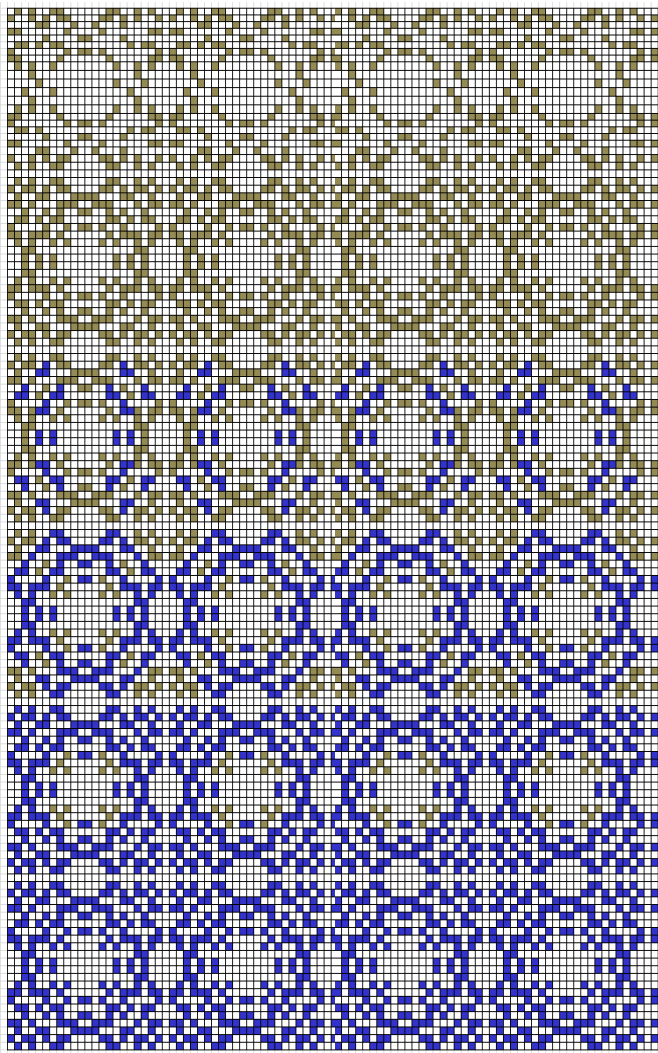
ภาพที่ ๙ การกำหนดขนาดลายเถาพกา

ลายที่ ๒ ชื่อลายทิวเรขา ขนาดลายจำนวน ๓๖ ลำ คั่นหมี่แบบหมี่ร่าย เป็นลายที่มีทิศทางเดียว ไม่มีการสะท้อนกลับไปมาในแต่ละซุ้ม

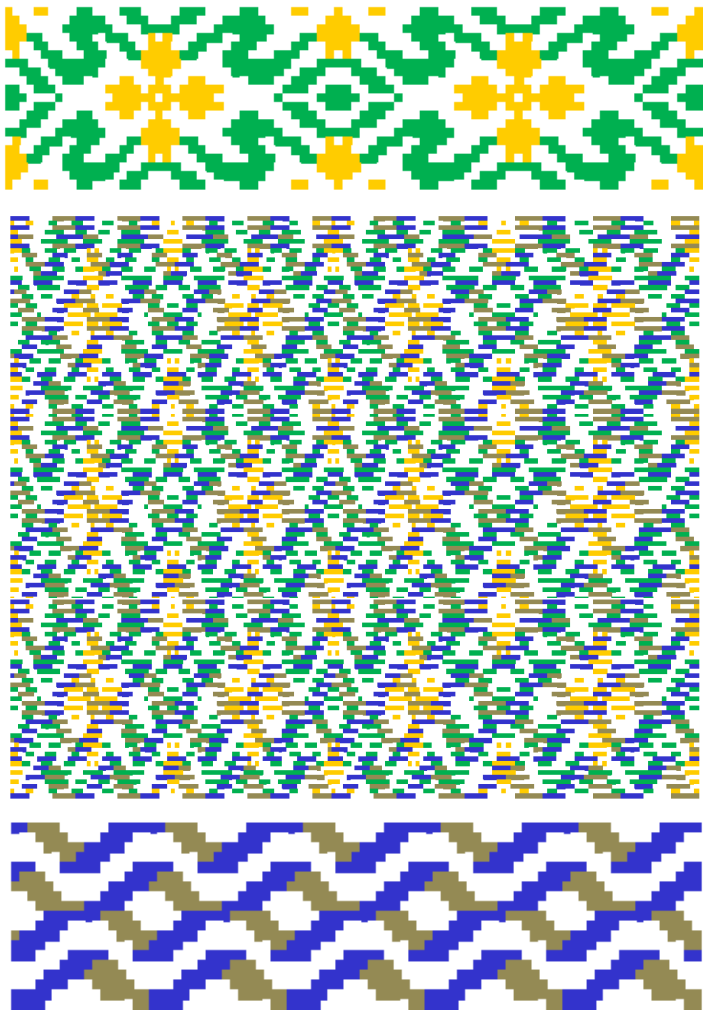
ภาพที่ ๑๐ การกำหนดขนาดลายทิวเรขา

ลายที่ ๓ ชื่อลายเวหาทศน์ ขนาดลายจำนวน ๔๗ ลำ คั่นหมีแบบหมีรวด เป็นลาย มีลักษณะสะท้อนกลับไปในแต่ละซ้ำ

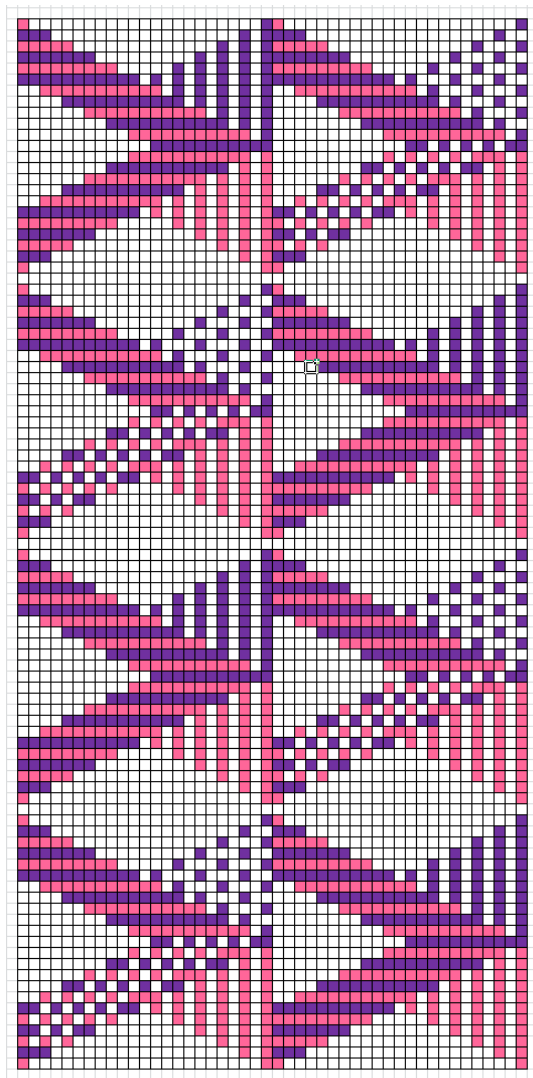
ภาพที่ ๑๑ การกำหนดขนาดลายเวหาทศน์

เทคนิค B พร่ำเลือนด้วยการแทรกแซง โดยเทคนิคการสร้างภาพซ้อน (ทอค้น
สลับกันสองลาย)

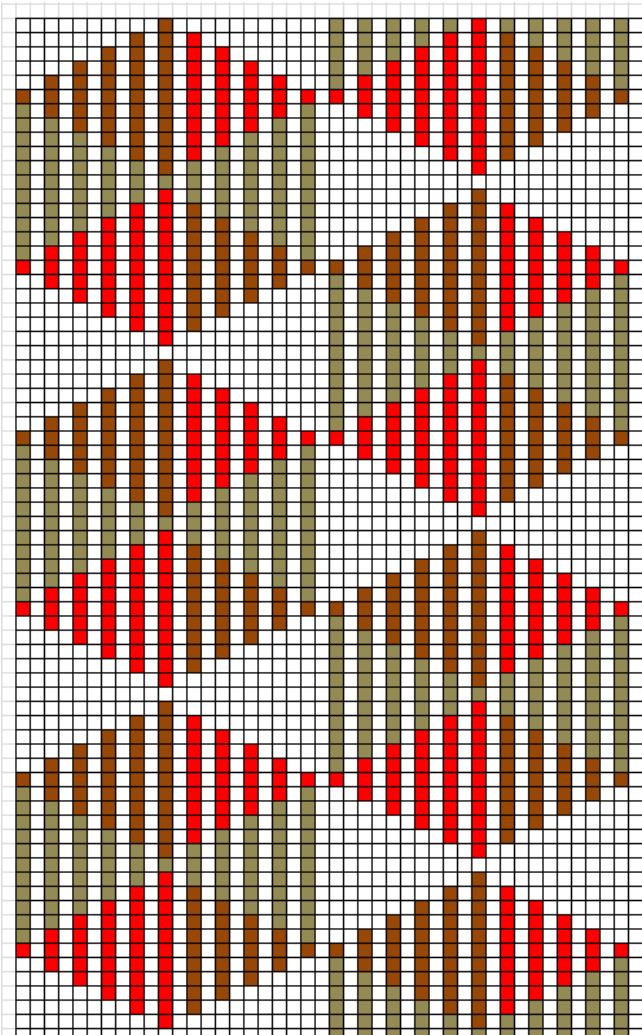
ภาพที่ ๑๒ เทคนิค B ลายเถาผกาทอสลับกับลายทิวเรา

ลายที่ ๔ ชื่อลายไตรทิตา ขนาดลายจำนวน ๔๖ ลำ คั่นหมีแบบหมีร้าย

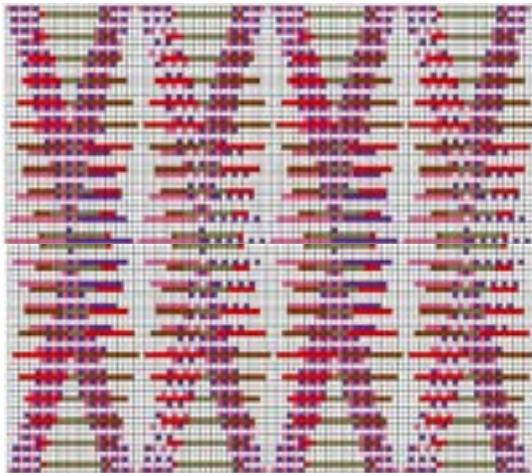
ภาพที่ ๑๓ การกำหนดขนาดลายไตรทิตา

ลายที่ ๕ ชื่อลายแถบเฉลว ขนาดลายจำนวน ๔๕ ลำ คั่นหมีแบบหมีรวด

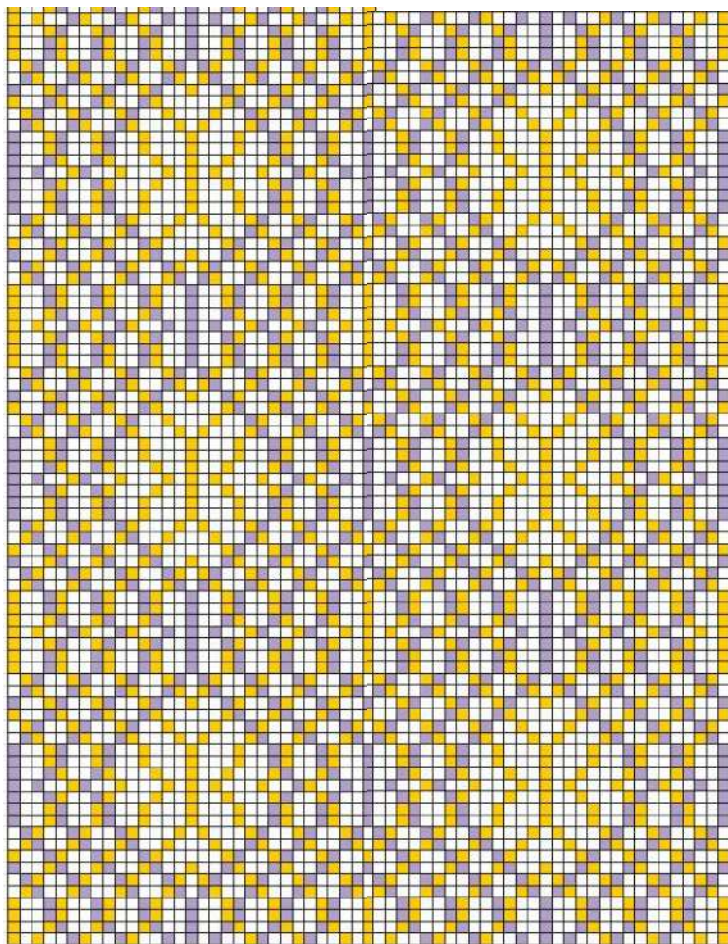
ภาพที่ ๑๔ การกำหนดขนาดลายแถบเฉลว

สำหรับเทคนิค B จะนำลายที่ ๔ ซ้อนลายไตรทิตา ทอสลับกับลายที่ ๕ ทำให้เกิดภาพ
ซ้อนสร้างความพริ้วเลียนแบบการแทรกแซง

ภาพที่ ๑๕ ลายไตรทิตาทอสลับกับลายแถบเฉลว

ลายที่ ๖ ชื่อลายเถาตระการ จำนวน ๓๑ ลำ คั่นหมีแบบหมีรวด เทคนิคทำลายให้
พรา่เลือนด้วยการผสมสีทางสายตา

ภาพที่ ๑๖ การกำหนดขนาดลายเถาตระการ

พราเลือนด้วยการทำให้เสียหาย

พราเลือนด้วยความคลุมเครือ

พราเลือนด้วยการกระจัดกระจาย

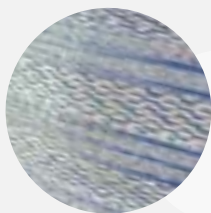
พราเลือนด้วยการแทรกแซง

พราเลือนด้วยการทับซ้ำ

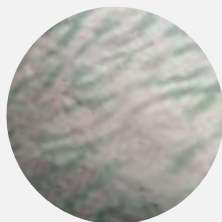
พราเลือนด้วยการทับซ้อน

๕. ขั้นตอนการผลิตผ้าไหมมัดหมี่ลายแบบพรา่เลือน

จากที่มาของแนวคิดในการออกแบบโดยใช้คำว่า “พรา่เลือน ” เป็นคำสำคัญ ถอดรหัสจากความหมายของคำสู่เทคนิคการสร้างลายแบบพรา่เลือนได้หลายเทคนิค โดยขอบเขตการวิจัยได้มีการวางแผนให้มีการทดลองสร้างสรรค์ลายมัดหมี่แบบพรา่เลือน จำนวน ๓ ลาย ใน ๓ เทคนิค ได้แก่ พรา่เลือนด้วยการทำให้เสียหาย พรา่เลือนด้วยการแทรกแซง พรา่เลือนด้วยการกระจัดกระจาย ร่วมกับเทคนิคพรา่เลือนด้วยการทับซ้ำ พรา่เลือนด้วยความคลุมเครือ พรา่เลือนด้วยการทับซ้อน เพื่อนำไปถ่ายทอดองค์ความรู้สู่กลุ่มผู้ผลิตได้ ดังตัวอย่างผลงานสร้างสรรค์ดังนี้

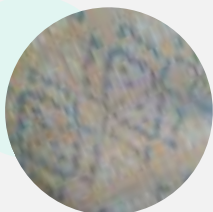
พรา่เลือนด้วยการกระจัดกระจาย

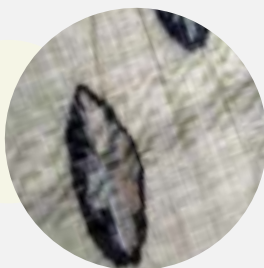
พรา่เลือนด้วยการทำให้เสียหาย

พรา่เลือนด้วยการทับซ้ำ

พรา่เลือนด้วยความคลุมเครือ

พรา่เลือนด้วยการทับซ้อน

พรา่เลือนด้วยการแทรกแซง

๖.๑ เทคนิคพราเลือนด้วยการกระจาย

ขั้นตอนการผลิตที่ทำให้เกิดลายพราเลือน

๑. คั่นหมี่ให้จำนวนเส้นไหมของแต่ละลำไม่เท่ากัน โดยการหมุนโองคั่นหมี่จำนวนรอบไม่เท่ากันในแต่ละลำ ตัวอย่างเช่นลายที่ ๑ ลายเถาผกา ผังการคั่นหมี่เพื่อสร้างลายพราเลือนด้วยการกระจายกระจาย จำนวน ๓๙ ลำ แบบหมี่รวด ให้คั่นหมี่ด้วยจำนวนรอบของแต่ละลำตามผังที่ละแถวจาก แถวที่ ๑ และแถวที่ ๒ แล้วซ้ำแถวที่ ๑ และแถวที่ ๒ ใหม่จนหมดเส้นไหมที่เตรียมไว้เพื่อทอดผ้าความยาว ๒ เมตร หรืออาจใช้การซังน้ำหนักเส้นไหม ใช้ประมาณ ๓๕๐-๓๘๐ กรัม (ขึ้นอยู่กับขนาดของเส้นไหมและน้ำหนักมือเวลากระทบฟืมของผู้ทอ)

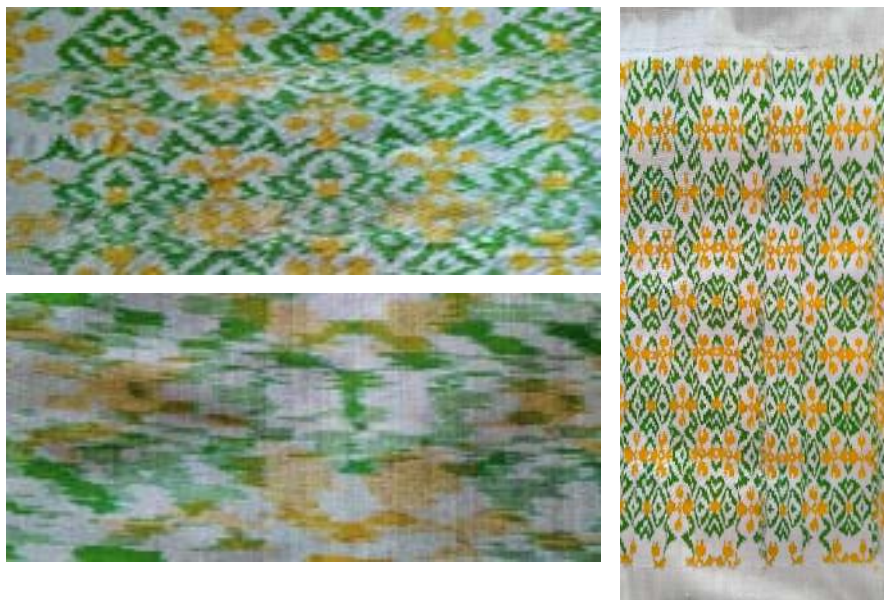
๒. นำเส้นด้ายพุ่งที่คั่นหมี่เสร็จแล้วมามัดหมี่และย้อมสีตามแบบลาย จากนั้นแก้หมี่กรอใส่หลอดแล้วนำมาทอดตามปกติ ลายหมี่ที่ได้จะมีความสั่นไหวทำให้เกิดความพราเลือน

แถวที่	ลำที่																	
	๑	๒	๓	๔	๕	๖	๗	๘	๙	๑๐	๑๑	๑๒	๑๓	..	..	..	๓๘	๓๙
๑	๕	๔	๓	๒	๑	๒	๓	๔	๕	๔	๓	๒	๑	..	..	..	๒	๓
๒	๑	๒	๓	๔	๕	๔	๓	๒	๑	๒	๓	๔	๕	..	..	..	๔	๓
...	๕	๔	๓	๒	๑	๒	๓	๔	๕	๔	๓	๒	๑	..	..	..	๒	๓
...	๑	๒	๓	๔	๕	๔	๓	๒	๑	๒	๓	๔	๕	..	..	..	๔	๓

ผังการคั่นหมี่โดยรอบไม่เท่ากัน

ภาพที่ ๑๗ การคั่นหมี่โดยรอบไม่เท่ากัน การมัดหมี่ และการแก้หมี่

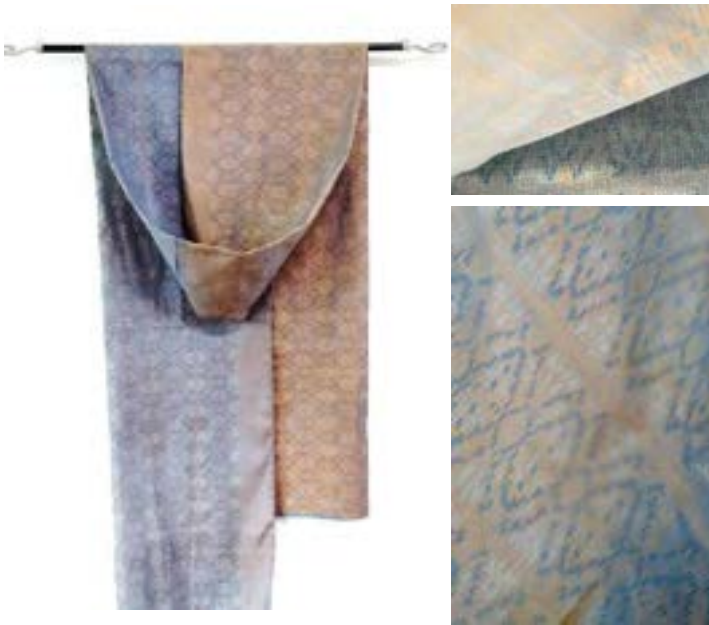
ภาพที่ ๑๘ ผ้าไหมมัดหมี่ลายเถาผกาจากเทคนิคพร้าเลื่อนด้วยการกระจัดกระจาย

๖.๒ เทคนิคพร้าเลื่อนด้วยความคลุมเครือ

ขั้นตอนการผลิตที่ทำให้เกิดลายพร้าเลื่อน

๑. ออกแบบสีของลายให้ไม่มีความเปรียบต่างกับสีของพื้น โดยการเลือกใช้น้ำหนักของสี (Value) หรือความเข้มอ่อนที่ใกล้เคียงกัน ย้อมทำให้ได้ลายที่ไม่คมชัดจากสีของพื้น หลังจะเกิดการกลบกลืนของสี ทำให้เกิดความคลุมเครือ สร้างความพร้าเลื่อนได้ เช่นลายเถาเถา การออกแบบลายหมี่ด้วยสีขาว และสีเทากลางบนพื้นสีระกำทอง

๒. นำไปทอขัดกับเส้นด้ายยืนสีเทาอ่อน ทำให้สีของพื้นผ้าและสีของลายไม่มีความเปรียบต่างกันสร้างความคลุมเครือได้

ภาพที่ ๑๙ ผ้าไหมมัดหมี่ลายเถาตระการจากเทคนิคพราเลือนด้วยความคลุมเครือ

๖.๓ เทคนิคพราเลือนด้วยการทำให้เสียหายให้เกิดกับโครงสร้างของผ้า

โดยการลดจำนวนไหมเส้นด้ายยืนเป็นช่วง ๆ ทำให้เมื่อทอขัดกับเส้นด้ายพุ่ง โครงสร้างของผ้าจะไม่แน่น เส้นด้ายพุ่งที่มีลายมัดหมี่ในช่วงนั้นจะมีการหย่อนตัว

ขั้นตอนการผลิตที่ทำให้เกิดลายพราเลือน

๑. คั่นหมี่และสับทุกไหมเส้นด้ายยืนที่พันฟืม โดยปกติจะร้อยต่อ ๑ เส้นต่อ ๑ ซี่ของ ฟืมพัน จันทดพันฟืม แต่วิธีนี้ให้ร้อยเส้นด้ายยืนกว้าง ๒-๓ นิ้ว เว้นช่วงไม่ต้องร้อย ๑ นิ้ว จัดระยะแบ่งให้เท่ากัน สลับไปจนเต็มความกว้างของฟืม

๒. คั่นหมี่และนำไหมเส้นด้ายพุ่งมามัดหมี่ถ้าใช้ลายเถาผกา จำนวน ๓๙ ลำ ถ้าใช้ลายทิวเรา จำนวน ๓๖ ลำ หรือถ้าใช้ลายเวหาทศน์ จำนวน ๔๗ ลำ

๓. นำเส้นด้ายพุ่งมาทอขัดกับเส้นด้ายยืนตามปกติ

ผ้าไหมมัดหมี่ลายเถาผกา

ผ้าไหมมัดหมี่ลายทิวเรखा

ผ้าไหมมัดหมี่ลายเวหาทศน์

ภาพที่ ๒๐ เทคนิคพร่ำเลียนด้วยการทำให้เสียหายให้เกิดกับโครงสร้างของผ้า

๖.๔ เทคนิคพร่ำเลียนด้วยการทำให้เสียหายให้เกิดกับสีของผ้าโดยการล้างกัตสี

ขั้นตอนการผลิตที่ทำให้เกิดลายพร่ำเลียน

๑. นำผ้าไหมมัดหมี่ไปแช่น้ำจนเปียกชุ่มทั้งผืนผ้า
๒. ตั้งน้ำให้เดือด ใส่สารเคมีต่างล้างกัตสีลงในน้ำปริมาณ ๑๕ กรัมต่อน้ำ ๓๐ ลิตร คนให้สารเคมีละลาย (ให้ปริมาณน้ำท่วมผืนผ้าที่จะทำการล้างกัตสี)
๓. นำผ้าไหมมัดหมี่ที่เปียกชุ่มลงในภาชนะ ทิ้งไว้ไม่เกิน ๕ นาที หากทิ้งไว้นานสีของผ้าจะอ่อนจางลง จากนั้นนำผ้าขึ้นล้างน้ำจนสะอาด

การล้างกัตสี

ก่อน

ผ้าไหมมัดหมี่หลังผ่านการล้างกัตสี

ภาพที่ ๒๑ เทคนิคพรว์เลื่อนด้วยการทำให้เสียหายโดยการล้างกัตสี

๖.๕ เทคนิคพรา่เลือนด้วยการทับซ้อน

ขั้นตอนการผลิตที่ทำให้เกิดลายพรา่เลือน

๑. นำผ้าไหมมัดหมี่มาสร้างลวดลายด้วยเทคนิคการมัดย้อม โดยใช้ผ้าห่มก้อนหินคละขนาด มัดรัดผ้าด้วยหนังยาง ออกแบบให้เกิดตำแหน่งของลายตามจินตนาการ
๒. นำผ้าไหมมัดหมี่ไปแช่น้ำจนเปียกชุ่มทั้งผืนผ้า
๒. ตั้งน้ำให้เดือด ใส่สารเคมีต่างล้างกัดสีลงในน้ำปริมาณ ๑๕ กรัมต่อน้ำ ๓๐ ลิตร คนให้สารเคมีละลาย (ให้ปริมาณน้ำท่วมผืนผ้าที่จะทำการล้างกัดสี)
๓. นำผ้าไหมมัดหมี่ที่เปียกชุ่มลงในภาชนะ ทิ้งไว้ไม่เกิน ๕ นาที หากทิ้งไว้นานสีของผ้าจะอ่อนจางลง จากนั้นนำผ้าขึ้นล้างน้ำจนสะอาด
๔. แก่หนังยาง นำก้อนหินออก ผ้าที่ได้จะมีลวดลายที่เกิดจากการมัดย้อมเป็นรูปวงอิสระมีสีเข้ม ทับซ้อนกับพื้นผ้ามัดหมี่ที่มีสีและลายน้ำหนกอ่อนจางลง

ก่อน

หลัง: พรา่เลือนด้วยการทำให้เสียหายและทับซ้อน

ภาพที่ ๒๒ ผ้าไหมมัดหมี่ลายพรา่เลือนด้วยการทับซ้อน

มัดผ้ามัดหมี่หุ้มก้อนหิน

นำผ้าลงในน้ำเดือดใส่ด่างล้างกีดสี

ล้างน้ำและแก้หนังยางออก

ภาพที่ ๒๓ เทคนิคพราเลือนด้วยการทำให้เสียหายโดยการล้างกีดสี

๖.๖ เทคนิคพราเลือนด้วยการทับซ้ำ

ขั้นตอนการผลิตที่ทำให้เกิดลายพราเลือน

๑. นำผ้าไหมมัดหมี่แช่น้ำจนเปียกชุ่มทั้งผืนผ้า

๒. ละลายสีเคมีย้อมไหมในน้ำ ควรเลือกใช้สีเข้ม เช่น สีกรมท่า สีเทา สีม่วง สีเขียว หัวเปิด ในน้ำปริมาณ ๑๐ กรัมต่อน้ำ ๓๐ ลิตร คนให้สารเคมีละลาย (ให้ปริมาณน้ำท่วมผืนผ้าที่จะทำการล้างกีดสี) ตั้งไฟให้อุณหภูมิของน้ำ ๘๐ องศาเซลเซียส (ไม่เดือด)

๓. นำผ้าไหมมัดหมี่ที่เปียกชุ่มลงในภาชนะบนเตา ทิ้งไว้ไม่เกิน ๕-๑๐ นาที หากทิ้งไว้นานสีของผ้าจะเข้มขึ้น

๔. นำผ้าขึ้นล้างน้ำจนสะอาด ไม่มีสีตกค้าง

ก่อน

หลัง: พรา่เลือนด้วยการทับซ้ำ

ภาพที่ ๒๔ เทคนิคพรา่เลือนด้วยการทำให้เสียหายโดยการล้างกัด้สี

๕.๗ เทคนิคพรา่เลือนด้วยการแทรกแซง โดยการสร้างภาพซ้อน

ขั้นตอนการผลิตที่ทำให้เกิดลายพรา่เลือน

๑. คั่นหมี่และนำไหมเส้นด้ายพุ่งมามัดหมี่จำนวน ๒ ชุด ถ้าใช้ลายเถาเถกา จำนวน ๓๙ ลำ ถ้าใช้ ลายทิวเรขา จำนวน ๓๖ ลำ หรือถ้าใช้ลายเวหาทัศน์ จำนวน ๔๗ ลำ

๒. นำเส้นด้ายพุ่ง ๒ ลายมากโรใส่หลอดและใส่กระสวย นำมาทอขัดกับเส้นด้ายยืน ตามปกติการทอไหมมัดหมี่ ๑ ลายจะใช้ ๑ กระสวย แต่วิธีนี้จะใช้ ๒ กระสวย เวลาทอให้ทอ สลับลายกันลำต่อลำจนหมดความยาวของผืนผ้า

ลายที่ ๑

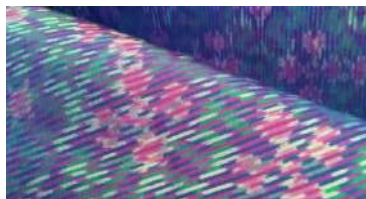

ลายที่ ๑ ทอสลับกับลายที่ ๒

ลายที่ ๒

ภาพที่ ๒๕ เทคนิคพรา่เลือนด้วยการแทรกแซง โดยการสร้างภาพซ้อน

ผ้าไหมมัดหมี่ลายทิวเราสลับลายเถาผกา

ผ้าไหมมัดหมี่ลายเถาผกาสลับลายเวหาทศน์

ผ้าไหมมัดหมี่ลายเวหาทศน์สลับลายทิวเรา

ผ้าไหมมัดหมี่ลายทิวเราสลับลายเถาผกา

ภาพที่ ๒๖ เทคนิคพรา่เลื่อนด้วยการแทรกแซง โดยการสร้างภาพซ้อน (ต่อ)

๖. การเพิ่มมูลค่าด้วยการตกแต่งสำเร็จ

ในอุตสาหกรรมสิ่งทอ เมื่อมีการทอผ้าเป็นผืนแล้วจำเป็นต้องมีการตกแต่งสำเร็จ (Finishing) ซึ่งเป็นการเพิ่มคุณลักษณะให้กับผืนผ้า เช่น ให้มีกลิ่นหอม (ควรใช้กับผ้าพันคอ ผ้าคลุมไหล่) ให้มีผิวสัมผัสนุ่มและลื่น (ควรใช้กับเสื้อผ้า) หรือให้มีผิวสัมผัสที่สะท้อนน้ำ (ควรใช้กับกระเป๋ หมวก ผ้าบุเฟอร์นิเจอร์) โดยใช้สารเคมีชนิดน้ำ และเครื่องจักร แต่ผู้เขียนนำมาประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับกลุ่มผู้ผลิตในชุมชนที่ไม่มีเครื่องจักร ในการเก็บรายละเอียดจะเป็นขั้นตอนหลังจากได้ผ้าไหมมัดหมี่ที่ทอแล้วเสร็จจะทำการเย็บริมผ้าทั้งสองด้านด้วยจักรเย็บผ้าเพื่อป้องกันไม่ให้ชายผ้าลุ่ย จากนั้นนำผ้ามาทำการตกแต่งสำเร็จด้วยสารตกแต่งสะท้อนน้ำ โดยใช้สารซิลิโคน (Silicones) เคลือบไปทั่วทั้งผืนผ้า ทำให้ผ้ามีคุณสมบัติในการกันเปื้อน ได้ดีขึ้น ผ้ามีความคงทน ต่อการซักขาดดัดขึ้น และให้สัมผัสที่นุ่ม ใช้อัตราส่วนผสม ผ้าไหมน้ำหนัก ๑ ซีด (๑๐๐ กรัม) ต่อ น้ำ ๐.๕ ลิตร ต่อสารเคมี ๑๐ กรัม

ขั้นตอนการตกแต่งให้ผ้าสะท้อนน้ำ มีดังนี้

๑. เย็บริมผ้าทั้งสองด้านแล้วนำมาหาน้ำหนักของผ้าโดยใช้ตาชั่ง
๒. หาปริมาณน้ำ (ลิตร) ตวงน้ำใส่กะละมัง
๓. คำนวณสารเคมี ๑๕-๔๐ กรัม ต่อน้ำ ๑ ลิตร
๔. ละลายสารเคมีในน้ำ คนให้เข้ากัน
๕. นำผ้าไหมลงแช่ให้ทั่ว ปีบด้วยมือเบา ๆ เพราะหากแรงจะทำให้เส้นใยหัก แช่นาน ๑๕ นาที
๖. ยกผ้าไหมขึ้นกางออกวางบนโต๊ะ นวดผ้าไหมด้วยไม้ขนาดแบ่ง เพื่ออัดน้ำยาเข้าเส้นใยทั้งสองด้านของผืนผ้า
๗. นำผ้าตากในที่ร่ม ให้ผ้าหมาด ๆ ไม่ต้องแห้งสนิท
๘. นำมารีดด้วยเตารีดทั้งสองด้านของผ้าจนผ้าเรียบ ผ้าไหมจะมีคุณสมบัติผิวสัมผัสที่นุ่มขึ้น และมีการสะท้อนน้ำ

เย็บริมผ้า

หาน้ำหนักของผ้า

ตวงสารเคมีผสมน้ำ

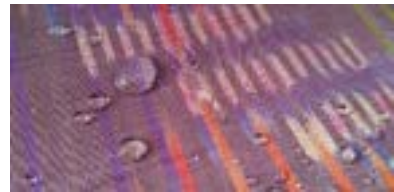
นำผ้าลงแช่

นำผ้าขึ้นตากในที่ร่ม

รีดผ้าด้วยเตารีดทั้งสองด้านของผ้า

ผิวสัมผัสของผ้าจะเกิดการสะท้อนน้ำ

ภาพที่ ๒๗ การตกแต่งผิวสัมผัสของผ้าให้เกิดการสะท้อนน้ำ

๗. การพัฒนาผ้าไหมมัดหมี่ลายแบบพราเลือนเป็นสินค้าทางวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์

ผ้าทอมือถือเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่อาศัยภูมิปัญญาท้องถิ่นในการผลิตสัมพันธ์กับวิถีชีวิต ความเชื่อและสภาพแวดล้อม เดิมผลิตเพื่อใช้สอยในครัวเรือนต่อมาพัฒนาเป็นสินค้าทางวัฒนธรรม การที่ผู้บริโภคซื้อผ้าทอมือ สิ่งที่ผู้บริโภคได้รับมาไม่ใช่เฉพาะตัวสินค้าแต่ยังได้วัฒนธรรมที่ฝังตัวในผืนผ้าด้วย ซึ่งสินค้าทางวัฒนธรรมอาจแบ่งเป็น

๑. สินค้าทางวัฒนธรรมเชิงอนุรักษ์ หมายถึง สินค้าที่คงรูปแบบ วัตถุดิบ กระบวนการผลิต และประโยชน์ใช้สอยดั้งเดิมไว้

๒. สินค้าทางวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์ หมายถึง สินค้าที่มีการออกแบบหรือประยุกต์รูปแบบ ปรับเปลี่ยน ผสมผสานวัตถุดิบ ปรับปรุงกระบวนการผลิต และประโยชน์ใช้สอยใหม่ให้สอดคล้องกับความต้องการที่หลากหลายของผู้บริโภค

ผ้าไหมมัดหมี่ลายพราเลือน ถือเป็นสินค้าทางวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์ เนื่องจากการมีการออกแบบรูปแบบ ปรับเปลี่ยน ผสมผสานวัตถุดิบ ปรับปรุงกระบวนการผลิตแต่สินค้ายังคงอาศัยภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม ต่างจากระบบอุตสาหกรรม ซึ่งสามารถเสนอแนวทางการพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์ที่มีประโยชน์ใช้สอยใหม่นอกเหนือจากเป็นผืนผ้าให้สอดคล้องกับความต้องการที่หลากหลายของผู้บริโภคได้ดังนี้

๑. ผลิตภัณฑ์เสื้อผ้าและเครื่องแต่งกาย ได้แก่ เสื้อ กางเกง กระโปรง กระเป๋ หมวก รองเท้า เนคไท ผ้าคลุมไหล่ ผ้าพันคอ สร้อย กำไล ต่างหู ที่คาดผม เป็นต้น

๒. ผลิตภัณฑ์ของใช้และของตกแต่ง ได้แก่ ปลอกหมอน ภาพประดับผนัง ฉากบังตา ผ้าม่าน กรอบรูป โคมไฟ ปกสมุด ปกแฟ้มเอกสาร ผ้าบุเฟอร์นิเจอร์ เป็นต้น

๓. ผลิตภัณฑ์ของที่ระลึก ได้แก่ เข็มกลัด พวงกุญแจ ตุ๊กตา เครื่องแขวน เป็นต้น

ภาพที่ ๒๘ สินค้าทางวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์แปรรูปจากผ้าไหมมัดหมี่

บรรณานุกรม

- กระทรวงอุตสาหกรรม. (๒๕๕๗). **มาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชนประเภทผ้ามัดหมี่**.
[https://tcps.tisi.go.th/pub/tcps๐๐๑๗_๕๗\(ผ้ามัดหมี่\).pdf](https://tcps.tisi.go.th/pub/tcps๐๐๑๗_๕๗(ผ้ามัดหมี่).pdf)
- กองทัพบก, ๒๕๖๕; สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานโครงการในพระราชดำริ (กปร.), ๒๕๖๕.
โครงการศิลปาชีพอำเภอละหานทราย. <http://ourkingthai.com/pages/manu๔-๑.php?id=๒๔๘๑>.
- สมบัติ ประจวบตานต์. (๒๕๖๖). **โครงการเทคนิคการออกแบบลายแบบพราเลือนในงานไหมมัดหมี่**.
รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์เสนอต่อสำนักงานคณะกรรมการการวิจัยแห่งชาติ (วช.). บุรีรัมย์ :
มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์.
- _____. (๒๕๖๐ก). **โครงการวิจัยออกแบบผ้าไหมมัดหมี่โดยการเปลี่ยนค่าน้ำหนักของสีด้วยเส้นยืนสี
กลาง**. รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์เสนอต่อสำนักงานคณะกรรมการการวิจัยแห่งชาติ (วช.).
บุรีรัมย์ : มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์.
- _____. (๒๕๖๐ข). **โครงการวิจัยออกแบบผ้าไหมมัดหมี่โดยการผสมสีด้วยสายตา**. รายงานวิจัยฉบับ
สมบูรณ์เสนอต่อสำนักงานคณะกรรมการการวิจัยแห่งชาติ (วช.). บุรีรัมย์ : มหาวิทยาลัยราชภัฏ
บุรีรัมย์.
- _____. (๒๕๕๙ก). **โครงการวิจัยการพัฒนาสินค้าผ้าไหมมัดหมี่เพื่อการท่องเที่ยวจังหวัดบุรีรัมย์ :
อิทธิพลของสีไหมเส้นยืนในงานผ้าไหมมัดหมี่**. รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์เสนอต่อเครือข่าย
สถาบันอุดมศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. บุรีรัมย์ : มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์.
- _____. (๒๕๕๙ข). “การก่อรูปลวดลายในงานผ้าไหมมัดหมี่”. วารสารวิชาการ AJNU ศิลปะ
สถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร. ๗(๑). หน้าที่ ๑๗๓-๑๘๓.
- Conway, Susan. (๑๙๙๒). **Thai Textiles**. Bangkok : Asia books.
- Purva Khurana, Suman Pant and Chanchai. (๒๐๑๖). Telia Rumal, double Ikat fabric of
Andhra Pradesh. **Indian Journal of Traditional Knowledge**. ๑๕(๑): pp.๑๖๗-๑๗๒.
- Sombat Prajongsant. (๒๐๑๖). The Design of Mud-mee Silk from Graphic Pattern of Khmer
Sanctuary Plan in the Lower Northeastern Part, Thailand. **Silpakorn university
journal of social sciences, humanities, and arts**. ๑๖(๓). pp. ๑๑๕-๑๓๒.

ประวัติผู้เขียน

รองศาสตราจารย์สมบัติ ประจัญสานต์
e-mail: sombat.pj@live.bru.ac.th

ภูมิลำเนาเกิดที่จังหวัดนครราชสีมา สำเร็จการศึกษาได้รับปริญญาครุศาสตรบัณฑิต (สถาปัตยกรรม เกียรตินิยมอันดับ ๑) และปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต (สถาปัตยกรรม) จากสถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง ปัจจุบันรับราชการเป็นข้าราชการพลเรือนในสถาบันอุดมศึกษา สายผู้สอนประจำสาขาวิชาเทคโนโลยีสถาปัตยกรรม คณะเทคโนโลยีอุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ มีผลงานทางวิชาการกว่า ๖๐ เรื่อง ทั้งงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสถาปัตยกรรมพื้นฐาน การจัดการสถาปัตยกรรมเพื่อการท่องเที่ยว การจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการ การพัฒนาชุมชน ภูมิปัญญาท้องถิ่น รวมถึงการออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนโดยเฉพาะผ้าทอมือ

บันทึกเพิ่มเติม

โครงการถ่ายทอดเทคนิคการผลิตผ้ามีด้ามลวดลายพื้นทางวัฒนธรรมสร้างสรรค์
เพื่อพึ่งพาตนเองแก่โครงการส่งเสริมศิลปาชีพอำเภอละหานทราย จังหวัดบุรีรัมย์
(The transfer production of Blurred motifs Ikat fabric techniques to creative cultural products for
self-reliance to the Promotion of Arts and Crafts, Lahan Sai District, Buriram Province)

ความหมายของคำว่าผ้าเลื่อน

กำกัให้เสียนาย นวนิม กรจักรกราย
นิตยัณตอ กรสอนทอสี (กำกัเลด) นอ กอสี

นอได้ออ กรทอสีนอ
นอได้ออ กรทอสีนอ

กับช้อบ
กรวอสีนอ นอ นอได้ออ

กรวอสีนอ นอ นอได้ออ

กรวอสีนอ นอ นอได้ออ

กรวอสีนอ นอ นอได้ออ

กรวอสีนอ นอ นอได้ออ

กรวอสีนอ นอ นอได้ออ

กรวอสีนอ นอ นอได้ออ

กรวอสีนอ นอ นอได้ออ

กรวอสีนอ นอ นอได้ออ

กรวอสีนอ นอ นอได้ออ

กรวอสีนอ นอ นอได้ออ

กรวอสีนอ นอ นอได้ออ

กรวอสีนอ นอ นอได้ออ

กรวอสีนอ นอ นอได้ออ

กรวอสีนอ นอ นอได้ออ

กรวอสีนอ นอ นอได้ออ

กรวอสีนอ นอ นอได้ออ

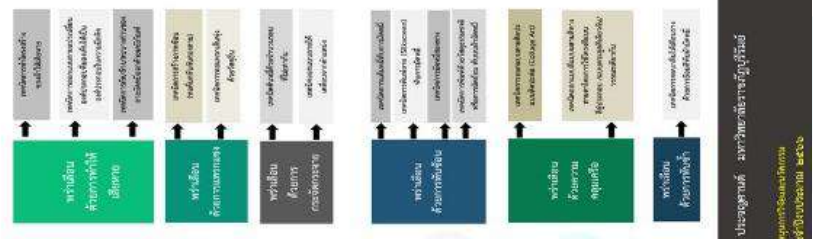
กรวอสีนอ นอ นอได้ออ

กรวอสีนอ นอ นอได้ออ

1. หมัดหมีลายพราเลือน

ขั้นตอนการผลิตที่ทำหัตถกรรมผ้าเลื่อน

ขอสงวนลิขสิทธิ์ให้ ทัศนศิลป์ ประยุกต์ศิลป์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
e-mail : somchai.pojon@bpu.ac.th
ได้รับทุนอุดหนุนจากโครงการส่งเสริมศิลปาชีพในสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์
ราชินีนาถและสมเด็จพระนางเจ้าสุทิดา พัชรสุธาพิมลลักษณ พระบรมราชินี

พิมพ์ครั้งที่ ๑ พ.ศ. ๒๕๖๖ จำนวน ๕๐๐ เล่ม
หจก. เอกสารซีพี จังหวัดบุรีรัมย์